

2023. gada vasaras valsts vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena civiltiesību, civilprocesa tiesību un komerciesību jomas teorētiskās daļas jautājumu un praktiskās daļas uzdevuma (kāzusa) vērtēšanas vadlīnijas

Teorētiskās daļas jautājumi

1. jautājums. Civiltiesības

1. Darba devēja uzteikums, uzteikuma pamati un uzteikuma atzīšana par spēkā neesošu:

- a) izskaidrojiet darba devēja uzteikuma jēdzienu, norādiet uzteikuma tiesiskās sekas, formu un uzteikuma paziņošanas veidus (3 punkti);
- b) norādiet vismaz četrus Darba likumā noteiktus uzteikuma gadījumus, kas saistīti ar darbinieka uzvedību, un īsi raksturojiet katru no tiem (4 punkti. Ja norāda un raksturo vairāk par 4 gadījumiem, var saņemt 1 papildu punktu);
- c) norādiet darba devēja uzteikuma apstrīdēšanas kārtību un termiņu (2 punkti).

1. jautājuma vērtēšanas vadlīnijas

1. Darba devēja uzteikums, uzteikuma pamati un uzteikuma atzīšana par spēkā neesošu:

a) izskaidrojiet darba devēja uzteikuma jēdzienu, norādiet uzteikuma tiesiskās sekas, formu un uzteikuma paziņošanas veidus (3 punkti)

Jēdziens: Darba devēja uzteikums ir darba devēja izdarīts gribas izteikums (vienpusējs tiesisks darījums), ar ko tiek izbeigtas darba tiesiskās attiecības – **1 punkts**.

Tiesiskās sekas: Uzteikumam ir tiesisko seku nodibinošs (konstitutīvs) spēks, t.i., izbeidzoties uzteikuma termiņam, darba tiesiskās attiecības izbeidzas.

Uzteikumam forma: rakstveida forma. **1 punkts** piešķirams, ja pareizi norādīti abi šie aspekti (t.i., gan sekas, gan forma).

Uzteikuma paziņošanas veidi: tie noteikti DL 112.¹ pantā, t.i., uzteikumu var izsniegt uz vietas personīgi vai piegādājot ar ziņneša, t.sk., zvērināta tiesu izpildītāja, starpniecību, kā arī izmantojot pasta komersanta pakalpojumus. Var nosūtīt arī pa elektronisko pastu, izmantojot drošu elektronisko parakstu, ja tas noteikts darba līgumā vai darba koplīgumā. (Ja norādīti vismaz divi paziņošanas veidi – **1 punkts**)

b) norādiet vismaz četrus Darba likumā noteiktus uzteikuma gadījumus, kas saistīti ar darbinieka uzvedību, un īsi raksturojiet katru no tiem (4 punkti. Ja norāda un raksturo vairāk par 4 gadījumiem, var saņemt 1 papildu punktu)

Kā uzteikumi, kas saistīti ar darbinieka uzvedību tiek klasificēti šie pieci DL noteiktie gadījumi:

- 1) darbinieks bez attaisnojoša iemesla būtiski pārkāpis darba līgumu vai noteikto darba kārtību (101. p. pirmās daļas 1. punkts);

2) darbinieks, veicot darbu, rīkojies prettiesiski un tādēļ zaudējis darba devēja uzticību (101. p. pirmās daļas 2. punkts.)

3) darbinieks, veicot darbu, rīkojies pretēji “labiem tikumiem”, un šāda rīcība nav savienojama ar darba tiesisko attiecību turpināšanu (101. p. pirmās daļas 3. punkts.)

4) darbinieks, veicot darbu, ir alkohola, narkotiku vai toksiska reibuma stāvoklī (101. p. pirmās daļas 4. punkts.)

5) darbinieks rupji pārkāpis darba aizsardzības noteikumus un apdraudējis citu personu drošību un veselību (101.p. pirmās daļas 5. punkts.)

Par katru pareizu uzteikuma gadījumu, kur atspoguļota galvenā šīs uzteikuma ideja un tā īsi raksturota piešķirams **1 punkts**.

Ja pareizi nosaukti visi 5 gadījumi, šajā jautājumā var iešķirt papildu 1 punktu.

c) norādiet darba devēja uzteikuma apstrīdēšanas kārtību un termiņu (2 punkti)

Darbinieks var celt tiesā prasību par darba devēja uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu viena mēneša laikā no uzteikuma saņemšanas dienas (sk. DL 122. p.)

Ja atbildē norādīts, ka prasība ceļama tiesā, resp., nav paredzēta iepriekšēja strīdu izskatīšanas kārtība – **1 punkts**.

Ja pareizi norādīts termiņš, t.i., 1 mēneša laikā no uzteikuma saņemšanas – **1 punkts**. Te būtiski, lai norādīts precīzi, ka tas darāms 1 mēneša laikā no uzteikuma saņemšanas dienas, nevis atlaišanas dienas vai cita datuma.

2. jautājums. Civilprocess

2. Mediācijas loma civilprocesā:

- a) mediācijas izmantošanas iespējas civilprocesa laikā. Tiesvedības atlikšana mediācijas nolūkā, tiesas lēmuma pārsūdzamība (3 punkti);
- b) mediācijā iegūto ziņu izmantošana civilprocesā: mediācijas konfidencialitāte un tās ierobežojumi, mediācijas dalībnieku nopratināšana tiesā (3 punkti);
- c) mediācijā panāktas vienošanās ietekme uz civilprocesu: pušu tiesības civilprocesā, ja tiek panākta vienošanās, prasības vienošanās formai, mediatora apliecinājums par mediācijas rezultātu, tiesvedības izbeigšanas sekas tiesāšanās izdevumu ziņā (4 punkti).

2. jautājuma vērtēšanas vadlīnijas

2. Mediācijas loma civilprocesā

a) mediācijas izmantošanas iespējas civilprocesa laikā. Tiesvedības atlikšana mediācijas nolūkā, tiesas lēmuma pārsūdzamība (3 punkti)

Atbilde:

Prasītājs un atbildētājs par mediācijas izmantošanu var vienoties visa civilprocesa laikā līdz pat lietas izskatīšanas pēc būtības pabeigšanai – **1 punkts**.

Tiesai ir pienākums atlikt lietas izskatīšanu, ja ir saņemta pušu piekrišana mediācijai. Šādā gadījumā tiesa lēmumā par lietas izskatīšanas atlikšanu nosaka termiņu mediācijas izmantošanai, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem, un pušu pienākumu iesniegt tiesā pierādījumus par mediācijas rezultātu ne vēlāk kā septiņas dienas pēc mediācijas izbeigšanas – **1 punkts**.

Tiesas lēmums par lietas izskatīšanas atlikšanu mediācijas izmantošanai nav pārsūdzams – **1 punkts**.

Vērtēšana:

3 punkti par atbildi, kurā ir pareizi aprakstītas mediācijas izmantošanas iespējas (1 punkts), tiesvedības atlikšana mediācijas nolūkā (1 punkts), tiesas lēmuma pārsūdzamība (1 punkts),

2 punkti par atbildi, kurā iztrūkst kāds no atbildes elementiem vai arī tie aprakstīti neprecīzi, piemēram, minēts par iespēju vienoties par mediācijas izmantošanu visa civilprocesa laikā, bet nav norādīts brīdis, līdz kuram tas ir iespējams; norādīts uz tiesas tiesībām, nevis pienākumu atlikt lietas izskatīšanu mediācijas nolūkā; aprakstīts lēmumā noteicamais termiņš, bet nav minēts noteicamais pienākums (un otrādi),

1 punkts par atbildi, kura ir ļoti vispārīga, piemēram, norādot pareizi tikai vienu no trim atbildes elementiem vai aprakstot tikai divus no tiem, taču abus nepilnīgi.

b) mediācijā iegūto ziņu izmantošana civilprocesā: mediācijas konfidencialitāte un tās ierobežojumi, mediācijas dalībnieku nopratināšana tiesā (3 punkti)

Atbilde:

Mediācijā iegūtā informācija ir konfidenciāla, ja vien puses nav vienojušās citādi. Mediators pusei neizpauž otras puses sniegto informāciju, ja otra puse tam nav piekritusi – **1 punkts**.

Ziņu izpaušana ir pieļaujama, ja tas nepieciešams saskaņā ar normatīvajiem aktiem, lai nodrošinātu sabiedrisko kārtību, īpaši bērna tiesību vai interešu aizsardzību, kā arī novērstu personas dzīvības, veselības, brīvības vai dzimumneaizskaramības apdraudējumu. Mediācijā panāktas vienošanās satura izpaušana var būt vajadzīga, lai īstenotu vai izpildītu konkrēto vienošanos – **1 punkts**.

Mediatoru un mediācijas dalībniekus ir aizliegts noprotināt kā lieciniekus par faktiem, kas viņiem kļuvuši zināmi mediācijā – **1 punkts**.

Vērtēšana:

3 punkti par atbildi, kurā ir pareizi aprakstīta mediācijas konfidencialitāte (1 punkts) tās ierobežojumi (1 punkts) un aizliegums noprotināt mediācijas dalībniekus (1 punkts),

2 punkti par atbildi, kurā iztrūkst kāds no atbildes elementiem vai arī tie aprakstīti neprecīzi, piemēram, norādot uz informācijas konfidencialitāti, nav minēts par iespēju pusēm vienoties citādi vai puses piekrišanu informācijas izpaušanai; norādīts tikai viens no gadījumiem, kad pieļaujama ziņu izpaušana,

1 punkts par atbildi, kura ir ļoti vispārīga, piemēram, norādot pareizi tikai vienu no trim atbildes elementiem vai aprakstot tikai divus no tiem, taču abus nepilnīgi.

c) mediācijā panāktas vienošanās ietekme uz civilprocesu: pušu tiesības civilprocesā, ja tiek panākta vienošanās, prasības vienošanās formai, mediatora apliecinājums par mediācijas rezultātu, tiesvedības izbeigšanas sekas tiesāšanās izdevumu ziņā (4 punkti)

Atbilde:

Ja tiesas ieteiktā mediācijā tiek panākta vienošanās, puses var:

- 1) noslēgt izlīgumu, kas atbilst Civilprocesa likuma normām, iesniegt to tiesai un lūgt to apstiprināt;
- 2) atteikties no prasības;
- 3) atzīt prasību pilnīgi vai daļēji – **1 punkts**.

Pušu vienošanās mediācijas procesā var tikt noformēta kā atsevišķs rakstveida dokuments un tās noformēšanā pēc pušu lūguma var piedalīties mediators, taču vienošanās formai nav ietekmes uz tiesvedības izbeigšanu. Izlīguma noslēgšana, atteikšanās no prasības vai prasības atzīšana ir jāveic atbilstoši Civilprocesa likuma prasībām – **1 punkts**.

Mediatora apliecinājums par mediācijas rezultātu ir mediatora izsniegts rakstveida dokuments, kurā norāda puses, strīda priekšmetu, mediācijas izbeigšanas datumu un rezultātu – mediācijas izbeigšanu ar vienošanos vai bez tās. Apliecinājums par mediācijas rezultātu pusei ir jāiesniedz tiesā, lai atteiktos no prasības sakarā ar mediācijā panākto vienošanos. Mediators sagatavo

apliecinājumu par mediācijas rezultātu un izsniedz to pusēm arī gadījumā, ja tiesas ieteiktā mediācijā vienošanās nav panākta – **1 punkts**.

Ja tiesvedības izbeigšanas pamats ir prasītāja atteikšanās no prasības, jo ir panākta mediācijas vienošanās, kuru apliecina mediatora izsniegts rakstveida apliecinājums par mediācijas rezultātu, ir daļēji atmaksājama samaksātā valsts nodeva – 50 procentu apmērā no iemaksātās valsts nodevas (CPL 37. panta pirmās daļas 7. punkts) – **1 punkts**.

Vērtēšana:

4 punkti par atbildi, kurā ir pareizi aprakstītas pušu tiesības civilprocesā, ja tiek panākta vienošanās (1 punkts), prasības vienošanās formai (1 punkts), mediatora apliecinājums par mediācijas rezultātu (1 punkts) un tiesvedības izbeigšanas sekas tiesāšanās izdevumu ziņā (1 punkts),

3 punkti par atbildi, kurā iztrūkst viens no atbildes elementiem vai arī tie aprakstīti ar nelielām neprecizitātēm, piemēram, nav norādītas visas pušu procesuālās tiesības, kādas tām piemīt gadījumā, ja tiek panākta vienošanās; nav minēts, vai pušu vienošanās formai ir ietekme uz tiesvedības izbeigšanu; nav norādīti visi elementi, kas norādāmi mediatora apliecinājumā; nav minēts procentu apmērs, kādā atmaksājama valsts nodeva,

2 punkti par atbildi, kurā iztrūkst divi no atbildes elementiem vai arī tie aprakstīti ar vairākām neprecizitātēm,

1 punkts par atbildi, kura ir ļoti vispārīga, piemēram, norādot pareizi tikai vienu no četriem atbildes elementiem vai aprakstot tikai dažus no tiem, taču visus nepilnīgi.

Kompensējoša punkta iespējas:

Ja students ir parādījis papildu zināšanas, piemēram, korekti ir aprakstījis mediācijas procesu vai mediācijas līgumu, minējis mediācijas klauzulas sekas (pamats prasības nepieņemšanai vai atstāšanai bez izskatīšanas), norādījis par bezmaksas mediācijas pakalpojumiem ģimenes strīdu risināšanā, vai atbildē iekļāvis citu informāciju, kas norāda uz studenta augstām zināšanām par konkrēto jautājumu.

3. jautājums. Komerctiesības

3. Komercdarījums:

- a) izsmeloši, bet lakoniski izskaidrojiet komercdarījuma jēdzienu (3 punkti);
- b) norādiet un izsmeloši, bet lakoniski raksturojiet komercdarījuma veidus (3 punkti);
- c) izsmeloši, bet lakoniski raksturojiet to komercdarījuma regulējumu un tā saturu, kas var attiekties uz ikvienu komercdarījumu (4 punkti).

3. jautājuma vērtēšanas vadlīnijas

3. Komercdarījums

a) izsmeloši, bet lakoniski izskaidrojiet komercdarījuma jēdzienu (3 punkti)

Atbilde:

Komercdarījums ir ikviens jebkura komersanta (neatkarīgi no tā veida) tiesiskais darījums, kas saistīts ar tā komercdarbību. Tas nozīmē, ka gadījumā, ja komersants slēdz tiesisku darījumu, kas nav saistīts ar tā komercdarbību, šis tiesiskais darījums nav uzskatāms par komercdarījumu. Piemēram, fiziskā persona, kas ir individuālais komersants, noslēdz laulības līgumu, kas ir tiesisks darījums, taču nav komercdarījums, jo nav saistīts ar komercdarbību – **1 punkts.**

Komercdarījums pamatojas uz subjektīvo komerctiesību koncepciju. Atbilstoši subjektīvai komerctiesību koncepcijai par komercdarījumu uzskatāma vienīgi tāds tiesisks darījums, kuru slēdz speciālais subjekts – komersants – saistībā ar savu komercdarbību. Latvijas tiesības neatzīst objektīvo komerctiesību koncepciju, atbilstoši kurai par komercdarījumu būtu uzskatāms tāds komercdarījums, kuru raksturotu komercdarbību raksturojošās pazīmes (tostarp peļņas gūšana) neatkarīgi no tā, vai līdzēji uztverami par komersantiem – **1 punkts.**

Vienlaikus ikviens komercdarījums uztverams par vienu no tiesiska darījuma (un vienlaikus saistībtiesiska līguma) veidiem. Līdz ar to uz komercdarījumu attiecas arī vispārīgais tiesiskā darījuma un līguma regulējums, kas ietverts Civillikuma Saistību tiesību daļā, un citās normās speciālajā tiesiskā darījuma regulējumā gan Civillikumā, gan citos normatīvos aktos – **1 punkts.**

Vērtēšana:

sniegts komercdarījuma jēdziena raksturojums, to saistot ar komersantu un viņa veikto komercdarbību – **1 punkts;**

raksturota subjektīvā komerctiesību koncepcija (var nebūt tieši nosaukta, bet sniegts tās raksturojums) – **1 punkts;**

komercdarījums raksturots kā viens no tiesiska darījuma un saistībtiesiska līguma veidiem – **1 punkts.**

b) norādiet un izsmelīgi, bet lakoniski raksturojiet komercdarījuma veidus (3 punkti)

Atbilde:

Komercdarījumam pastāv vairākas klasifikācijas atkarībā no sasaistes ar komercdarbību vai komersantu kā līdzēju skaita – **1 punkts**.

Atkarībā no sasaistes ar komercdarbību izšķir pamatkomercdarījumu, palīgkomercdarījumu un blakuskomercdarījumu. Par pamatkomercdarījumu uzskatāms tāds komercdarījums, kas tieši saistīts ar komersanta īstenoto komercdarbību, piemēram, komersants, kura komercdarbība saistīta ar metāllūžņu pārstrādi, noslēdz pirkuma līgumu par metāllūžņu pirkumu to tālākai pārstrādei. Par palīgkomercdarījumu uzskatāms tāds komercdarījums, kas noslēgts komercdarbības atbalstam, piemēram, metāllūžņu pārstrādātājs noslēdz pirkuma līgumu, lai savam birojam iegādātos kafijas automātu. Par blakuskomercdarījumu uzskatāms tāds komercdarījums, kas nav tieši saistīts ar komercdarbību, piemēram, kapitālsabiedrība, kura nodarbojas ar metāllūžņu pārstrādi, pārdod vienu no automašīnām, ko izmantoja valde – **1 punkts**.

Atkarībā no komersantu skaita komercdarījumā izdala viensusējo, divpusējo un daudzpusējo komercdarījumu. Par viensusēju komercdarījumu atzīst tādu komercdarījumu, kurā viens no līdzējiem ir komersants, bet otrais līdzējs (vai pārējie līdzēji) nav komersanti. Divpusējais komercdarījums ir tāds komercdarījums, kurā abi līdzēji ir komersanti. Tāpat var izšķirt daudzpusējo komercdarījumu, kurā piedalās trīs un vairāk līdzēji un visi no kuriem ir komersanti – **1 punkts**.

Vērtēšana:

norādītas abas minētās komercdarījuma klasifikācijas – **1 punkts**;

raksturota klasifikācija atkarībā no sasaistes ar komercdarbību, nosaucot konkrētos komercdarījuma veidus (nav nepieciešams to raksturojums) – **1 punkts**;

raksturota klasifikācija atkarībā no komersantu skaita, nosaucot konkrētos komercdarījuma veidus (nav nepieciešams to raksturojums; ja nav nosaukta daudzpusējais komercdarījums, tas nav uzskatāms par nepilnību) – **1 punkts**.

Ja nosaukti speciālie komercdarījuma veidi (komerciālā pirkuma līgums, komerciālās komisijas līgums, ekspeģijas līgums, komerciālā glabājuma līgums, līzings līgums, faktoringa līgums un franšīzes līgums), piešķirams **1 punkts** ar nosacījumu, ka nosaukta vismaz viena no abām minētām komercdarījuma veidu klasifikācijām. Ja jau ir iegūti 3 punkti atbilstoši iepriekšējai rindkopai, papildu punktu par šo speciālo komercdarījuma veidu norādīšanu nepiešķir.

c) izsmelīgi, bet lakoniski raksturojiet to komercdarījuma regulējumu un tā saturu, kas var attiekties uz ikvienu komercdarījumu (4 punkti)

Atbilde:

Komercdarījuma regulējums iedalāms vispārīgā un speciālā komercdarījuma regulējumā. Abu šo regulējumu veidi ietverti Komerclikuma D daļā un citās normās gan Komerclikumā, gan citos normatīvos aktos. Vispārīgais komercdarījuma regulējums piemērojams ikvienam komercdarījumam. Savukārt speciālais komercdarījuma regulējums piemērojams atsevišķiem speciāliem komercdarījuma veidiem, kuri norādīti Komerclikuma D daļā kā komerciālā pirkuma līgums, komerciālās komisijas līgums, ekspedīcijas līgums, komerciālā glabājuma līgums, līzings līgums, faktoringa līgums un franšīzes līgums – **1 punkts**.

Vispārīgais komercdarījuma regulējums regulē komerctiesiskai apgrozībai nozīmīgus tiesiskos aspektus kā:

- komercdarījuma jēdziens un veidi (vienpusējais/divpusējais/daudzpusējais);
- komerciālo paražu (komerctiesiskajā apgrozībā attiecīgajā nozarē pastāvošo paražu) ievērošana;
- starpniekkomersanta klusēšana kā akcepta došana;
- komersanta rūpības pienākums;
- solidārā saistība šaubu gadījumā;
- atlīdzības un procentu samaksa uz likuma pamata starpniekkomersantam vai komersantam, kurš sniedz pakalpojumu (atlīdzības princips);
- izpildījuma laiks vienīgi darba laikā;
- par atvietojamu lietu uztverama vidēja labuma lieta;
- vienošanās par mērvienībām un valūtu, kas pastāv saistības izpildījuma vietas komerctiesiskajā apgrozībā;
- komerciālā aizturējuma tiesība, kas pretēji Civillikumam attiecas uz prasījumu, kas var izrietēt no jebkāda saistības pamata;
- kustamu lietu labticīga iegūšana īpašumā;
- likumiskās rokaskārtas tiesības noteiktos komercdarījuma veidos;
- atsevišķu komerctiesiskās apgrozības dokumentu kā konosaments, kravas pavadzīme un noliktavas zīme uztveršana par ordera vērtspapīriem;
- 3 gadu noilguma termiņš (pretēji Civillikumā ietvertajam vispārīgajam 10 gadu noilguma termiņam), ja vien konkrētam komercdarījuma veidam nav paredzēts atšķirīgs noilguma termiņš (komercaģents, ekspeditors, komerciālais glabātājs).

1 punkts, ja norādīti divi no šiem aspektiem; **2 punkti**, ja norādīti trīs vai četri no šiem aspektiem; **3 punkti**, ja norādīti vismaz pieci aspekti.

Vērtēšana:

norādīts uz komercdarījuma regulējuma iedalījumu vispārīgā un speciālā regulējumā (nav nepieciešamos izšķirt speciālo regulējumu jebkuram komercdarījumam un speciāliem komercdarījuma veidiem vai nosaukt speciālos komercdarījuma veidus) – **1 punkts**;

raksturoti vispārīgā komercdarījuma regulējuma aspekti – **1–3 punkti** atkarībā no nosaukto regulēto aspektu skaita.

Papildu punktu (nepārsniedzot 10 punktus kopumā par visu atbildi) var piešķirt par atsaušanos uz judikatūru, doktrīnu vai arī atbilde satur citu informāciju, kas norāda uz studenta augstām zināšanām par konkrēto jautājumu.

Praktiskās daļas uzdevums (kāzuss)

2022. gada 9. decembrī Ilze Ieviņa noslēdza darba līgumu ar SIA “Rīgas ledus”, ar ko tika noteikts, ka Ilze veiks juristes darbu tās Juridiskajā pārvaldē, saņemot laika algu – 2000 euro mēnesī. Uz nenoteiktu laiku noslēgtajā darba līgumā tika pielīgts vienu mēnesi ilgs pārbaudes laiks ar iespēju, pusēm vienojoties, to pagarināt vēl par vienu mēnesi (tādējādi kopā nepārsniedzot divu mēnešu ilgu pārbaudes laiku).

Nolūkā disciplinēt Ilzi viņas darba līgumā, identiski kā citu darbinieku līgumos, bija ietverts noteikums, ka tad, ja Ilze nokavē darba laika sākumu ilgāk par 30 minūtēm, darba devējs ir tiesīgs ieturēt par katru šādu kavējumu naudas summu 10 % apmērā no darbinieka mēneša darba algas. Tāpat bija paredzēts, ka par katru gadījumu, kad Ilze būs nodarījusi zaudējumus darba devējam, darba devējs būs tiesīgs šādu zaudējumu atlīdzību ieturēt no Ilzes darba algas.

Pēc tam, kad Ilze bija nostrādājusi SIA “Rīgas ledus” tikai četrus mēnešus, SIA “Rīgas ledus” nolēma pilnībā likvidēt tās struktūrvienību – Juridisko pārvaldi – un turpmāk juridisko pakalpojumu nodrošināšanai piesaistīt vairākus advokātu birojus kā ārpakalpojumu sniedzējus.

Sākotnēji SIA “Rīgas ledus” piedāvāja vienoties ar visiem Juridiskās pārvaldes darbiniekiem, tostarp ar Ilzi, par darba tiesisko attiecību izbeigšanu atbilstoši Darba likuma 114. pantam, taču darbinieki tam nepiekrita. Tādēļ 2023. gada 11. aprīlī SIA “Rīgas ledus” valde nolēma uzteikt darba līgumus visiem 10 Juridiskās pārvaldes darbiniekiem (juristiem) uz Darba likuma 101. panta pirmās daļas 10. punkta pamata un tajā pašā dienā izsniedza darbiniekiem darba līguma uzteikumus, norādot, ka darba tiesiskās attiecības ar viņiem tiks izbeigtas pēc mēneša, t. i., 11. maijā (pēdējā darba diena).

Pēdējā darba dienā SIA “Rīgas ledus” valdes priekšsēdētājs Ritvars Rītums ieaicināja Ilzi savā kabinetā un paziņoja, ka, veicot ārkārtas revīziju Juridiskajā pārvaldē, ir atklājies, ka Ilze savā nodarbinātības laikā ir nodarījusi darba devējam zaudējumus 220 euro apmērā, jo ticis sabojāts Ilzes darba vajadzībām nodotais portatīvais dators. Ilze nenoliedza, ka savulaik tiešām ir netīšām sabojājusi datoru, taču neuzskatīja, ka tam nepieciešams remonts. Uz valdes priekšsēdētāja jautājumu, vai Ilze piekrīt aprēķinātajai zaudējumu summai, Ilze atbildēja apstiprinoši un neapstrīdēja to. Tajā pašā dienā darba devējs izmaksāja Ilzei atlīdzību par 220 euro mazāk, ieturot šo summu no gala aprēķina summas, kas pienācās Ilzei.

Ilze nepiekrita darba devēja rīcībai kopumā un tādēļ nolēma vērsties tiesā, apstrīdot darba devēja uzteikumu un prasot viņas atjaunošanu darbā, vidējās izpeļņas par darba piespiedu kavējuma laiku piedziņu, kā arī nepamatoti ieturētās zaudējumu atlīdzības summas 220 euro apmērā piedziņu.

Kamēr norisinājās tiesvedība, Ilze nolēma pieņemt bijušā kolēģa darba piedāvājumu un pievienojās darbam kādā juridiskajā birojā.

Jautājumi

1. Vai ar Ilzi noslēgtajā darba līgumā drīkstēja pielīggt vienu mēnesi ilgu pārbaudes laiku ar iespēju vēlāk to pagarināt vēl par vienu mēnesi?

2. Vai tad, ja Ilze nokavētu darba laika sākumu ilgāk par 30 minūtēm, darba devējs drīkstētu izdarīt darba līgumā pielīgto ieturējumu no Ilzes darba algas?
3. Vai, izbeidzoties darba tiesiskajām attiecībām, darba devējam būs pienākums izmaksāt Ilzei kompensāciju par viņas neizmantoto atvaļinājumu?
4. Vai kāzusā aprakstītajā situācijā Ilzei ir piemērots pareizs darba līguma uzteikuma pamats?
5. Vai darba devējs Ilzei ir noteicis pareizu darba tiesisko attiecību pēdējo dienu?
6. Kurš datums būs pēdējā diena, kad Ilze vēl varētu iesniegt tiesā prasības pieteikumu par darba devēja uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu un atjaunošanu darbā?
7. Vai darba devējs bija tiesīgs ieturēt zaudējumu summu no Ilzei izmaksājamās gala aprēķina summas, ņemot vērā, ka viņa sarunā ar SIA "Rīgas ledus" valdes priekšsēdētāju piekrita zaudējuma apmēram?
8. Vai tad, ja tiesa lemtu par Ilzes atjaunošanu iepriekšējā darbā SIA "Rīgas ledus" un atlīdzības par darba piespiedu kavējuma laiku piedziņu, Ilzei pienāktos vidējā izpeļņa arī tādā gadījumā, ja viņa visu darba piespiedu kavējuma laiku būtu bijusi nodarbināta pie cita darba devēja?
9. Nosakiet, kāds ir Ilzes celtās prasības priekšmets un pieteiktie prasījumi?
10. Norādiet katras strīda puses rīcībā esošos pierādījumus un, vadoties no kāzusā norādītajiem apstākļiem, izvērtējiet to pieļaujamību.

Praktiskās daļas uzdevuma (kāzusa) vērtēšanas vadlīnijas

1. Vai ar Ilzi noslēgtajā darba līgumā drīkstēja pielīgt vienu mēnesi ilgu pārbaudes laiku ar iespēju vēlāk to pagarināt vēl par vienu mēnesi?

Nē, nedrīkstēja, jo pārbaude un konkrēts tās laiks jānosaka, noslēdzot darba līgumu (sk. Darba līguma 46. panta pirmās daļas 1. teikumu).

2) Vai tad, ja Ilze nokavētu darba laika sākumu ilgāk par 30 minūtēm, darba devējs drīkstētu izdarīt darba līgumā pielīgto ieturējumu no Ilzes darba algas?

Nē, nedrīkstētu, izņemot gadījumu, kad Ilzes nokavējuma dēļ darba devējam būtu radušies zaudējumi un Ilze būtu rakstveidā piekritusi to ieturēšanai no viņas darba samaksas (sk. Darba likuma 72. panta otrās daļas 2. teikumu, 79. pantu, 86. panta pirmo daļu). Kā disciplinārsodi Darba likumā ir paredzēti vienīgi piezīme un rājiens (sk. Darba likuma 90. pantu), bet nevis arī "ieturējums no darba algas".

3) Vai, izbeidzoties darba tiesiskajām attiecībām, darba devējam būs pienākums izmaksāt Ilzei kompensāciju par viņas neizmantoto atvaļinājumu?

Jā, darba devējam būs šāds pienākums, t.i., “pienākums izmaksāt atlīdzību par visu periodu, par kuru darbinieks nav izmantojis ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu” (sk. Darba likuma 149. panta piekto daļu). Tas tāpēc, ka darbinieka tiesība uz t.s. “neizmantotā atvaļinājuma kompensāciju” rodas jau no darba tiesisko attiecību uzsākšanas brīža, kaut arī vēl nebūtu iestājies Darba likuma 150. panta trešajā daļā paredzētais termiņš ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma saņemšanai natūrā, proti, darba tiesisko attiecību izbeigšanas gadījumā minētā kompensācija izmaksājama neatkarīgi no tā, cik ilgu laiku darbinieks ir ticis nodarbināts pie darba devēja.

4) Vai kāzusā aprakstītajā situācijā Ilzei ir piemērots pareizs darba līguma uzteikuma pamats?

Nē, nav, jo Darba likuma 101. panta pirmās daļas 10. punktā paredzētais uzteikuma pamats (“tiek likvidēts darba devējs – juridiskā persona vai personālsabiedrība”) neattiecas uz atsevišķas struktūrvienības (darba devēja uzņēmuma vai tās daļas) likvidēšanu. Pareizais uzteikuma pamats ir Darba likuma 101. panta pirmās daļas 9. punkts (“tiek samazināts darbinieku skaits”).

5) Vai darba devējs Ilzei ir noteicis pareizu darba tiesisko attiecību pēdējo dienu?

Nē, nav, jo Ilzes pēdējā darba diena ir nevis 2023. gada 11. maijs, bet gan 2023. gada 10. maijs, proti, saskaņā ar Darba likuma 16. panta pirmo un trešo daļu Darba likuma 103. panta pirmās daļas 3. punktā paredzētais viena mēneša uzteikuma termiņš sāk tecēt 2023. gada 11. aprīlī un notek 2023. gada 10. maijā.

6) Kurš datums būs pēdējā diena, kad Ilze vēl varētu iesniegt tiesā prasības pieteikumu par darba devēja uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu un atjaunošanu darbā?

Analoģiski kā atbildē uz 5. jautājumu Darba likuma 122. panta pirmajā daļā paredzētais viena mēneša prekluzīvais termiņš šādas prasības celšanai sāk tecēt 2023. gada 11. aprīlī (t.i., darba līguma uzteikuma saņemšanas dienā) un notek 2023. gada 10. maijā, kas arī ir pēdējā diena šāda prasības pieteikuma iesniegšanai tiesā.

7) Vai darba devējs bija tiesīgs ieturēt zaudējumu summu no Ilzei izmaksājamās gala aprēķina summas, ņemot vērā, ka viņa sarunā ar SIA “Rīgas ledus” valdes priekšsēdētāju piekrita zaudējuma apmēram?

Nē, nebija tiesīgs, jo saskaņā ar Darba likuma 79. panta pirmo daļu “šāda ieturējuma izdarīšanai nepieciešama darbinieka rakstveida piekrišana”. Savukārt no kāzusā aprakstītajiem apstākļiem izriet, ka Ilze attiecīgu “rakstveida” piekrišanu nav devusi. Proti, atbildot uz

SIA “Rīgas ledus” valdes priekšsēdētāja jautājumu, vai Ilze piekrīt aprēķinātajai zaudējumu summai, Ilze deva vienīgi mutisku apstiprinājumu.

8) Vai tad, ja tiesa lemtu par Ilzes atjaunošanu iepriekšējā darbā SIA “Rīgas ledus” un atlīdzības par darba piespiedu kavējuma laiku piedziņu, Ilzei pienāktos vidējā izpeļņa arī tādā gadījumā, ja viņa visu darba piespiedu kavējuma laiku būtu bijusi nodarbināta pie cita darba devēja?

Šādā gadījumā Ilzei pienāktos attiecīga daļa no vidējās izpeļņas vienīgi tad, ja cita darba devēja maksātā ikmēneša darba samaksa būtu mazāka par Ilzes mēneša vidējo izpeļņu pie SIA “Rīgas ledus”.

9) Nosakiet, kāds ir Ilzes celtās prasības priekšmets un pieteiktie prasījumi?

Prasības priekšmets: darba devēja uzteikuma atzīšana par spēkā neesošu, darbinieka atjaunošana iepriekšējā darbā, atlīdzības par darba piespiedu kavējuma laiku piedziņa un nepamatoti ieturētās atlīdzības piedziņa.

Prasītāja prasījumi: 1) atzīt par spēkā neesošu SIA “Rīgas ledus” izsniegto 2023. gada 11. aprīļa uzteikumu; 2) atjaunot Ilzi Ieviņu iepriekšējā darbā – SIA “Rīgas ledus” Juridiskās pārvaldes juristes amatā; 3) piedzīt no SIA “Rīgas ledus” Ilzes Ieviņas labā atlīdzību par darba piespiedu kavējuma laiku [...] euro apmērā; 4) piedzīt no SIA “Rīgas ledus” Ilzes Ieviņas labā nepamatoti ieturēto atlīdzību 220 euro apmērā.

10) Norādiet katras strīda puses rīcībā esošos pierādījumus un, vadoties no kāzusā norādītajiem apstākļiem, izvērtējiet to pieļaujamību.

Prasītājas Ilzes Ieviņas rīcībā ir 2022. gada 9. decembrī noslēgtais darba līgums un 2023. gada 11. aprīlī izsniegtais darba devēja uzteikums, kas abi ir pieļaujami un attiecināmi pierādījumi.

Atbildētājas SIA “Rīgas ledus” ir iespēja kā pierādījumu izmantot valdes priekšsēdētāja liecības (par viņa un Ilzes starpā notikušo sarunu pēdējā darba dienā), kas ir pieļaujams un attiecināms pierādījums.